

Varusmiesliiton näkemyksiä maanpuolustusvelvollisuuden, asevelvollisuuden (ml. siviilipalvelus) ja naisten vapaaehtoisen asepalveluksen nykytilan vahvuuksista ja heikkouksista sekä kehittämistarpeista

Varusmiesliitto kiittää pyynnöstä lausua maanpuolustusvelvollisuuden, asevelvollisuuden (ml. siviilipalvelus) ja naisten vapaaehtoisen asepalveluksen nykytilan vahvuuksista ja heikkouksista sekä kehittämistarpeista. Näemme erityisesti asevelvollisuuden nykytilassa paljon hyvää, mutta myös merkittävää kehitettävää. Järjestelmän kulmakivenä tulee jatkossakin olla yleinen asevelvollisuus, joka tulisi kuitenkin Varusmiesliiton mielestä laajentaa koskemaan koko ikäluokkaa nykytilan sijaan.

Lausunnossa ei lähdetä sen enempää ottamaan kantaa Puolustusvoimien järjestämään koulutukseen. Seuraavassa kuvataan merkittävimpiä järjestelmätason uudistustarpeita aikajanalla kronologisessa järjestyksessä.

Ennen kutsuntoja

Mahdollisimman onnistuneen maanpuolustusvelvollisuuden täyttääkseen, tulee maanpuolustusvelvollisen olla hyvissä ajoin tietoinen siitä, mitä se oikeastaan tarkoittaa. Sen vuoksi toisella asteella, lukion tai ammattikoulun ensimmäisenä vuonna, tulisi järjestää kokonaisturvallisuuskurssi. Kurssin sisältö toteutettaisiin yhteydessä muun muassa Puolustusvoimien ja poliisin kanssa. Osana tätä kurssia käsiteltäisiin maanpuolustusvelvollisuus, tarkemmin asevelvollisuus ja varusmiespalvelus.

Kurssin aikana nuori saisi nykyistä paremman käsityksen kokonaismaanpuolustuksesta ja olisi valmiimpana kutsuntoihin ja myöhemmin palvelukseen astuessa. Kurssin aikana nuorille opetettaisiin muun muassa eri puolustushaarat ja erikoistehävät. Lisäksi nuoren tulisi kurssin aikana ottaa selvää, mihin tehtäviin itse sopeutuisi parhaiten.

Kokonaisturvallisuuskurssin järjestäminen vaatisi panostuksia muidenkin ministeriöiden kuin puolustusministeriön osalta. Lisäksi kurssin järjestämiseksi edellytys olisi, että Puolustusvoimilla olisi helposti saatavilla olevat tietopankit eri tehtävistä.

Kutsunnat

Nykyisellään kutsunnat ovat järjestetty varsin mallikkaasti. Suurin epäkohta kutsunnoissa on kuitenkin se, että ne koskevat ainoastaan miehiä ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen tulevia naisia. Kutsunnat tulisikin laajentaa koskemaan koko ikäluokkaa. Se olisi ennen kaikkea maanpuolustuksen, mutta myös kansanterveyden kannalta järkevin ratkaisu. Etsivän nuorisotyön osallistuminen kutsuntoihin on todella hyvä asia, millä saadaan mahdollisesti ehkäistyä esimerkiksi nuorten syrjäytymistä. Tämän vuoksi olisi hyvin tärkeää, että myös naiset osallistuisivat kutsuntoihin. Myös parempi tietoisuus koko ikäluokan terveydellisestä tilasta olisi arvokas lisä kansanterveydellisestä näkökulmasta.



Kutsuntojen jälkeen asevelvollisella tulisi olla velvollisuus päivittää tietonsa esimerkiksi Suomi.fi -järjestelmään. Järjestelmään päivitetäisiin puolen vuoden välein kaikki relevantit tiedot, kuten fyysiset mitat, koulutus ja sairaudet. Vajavainen terveydentila on tunnistettu monien palvelukseen astuvien kohdalla merkittäväksi ongelmaksi, koska tietoa elämäntilanteen tai terveydentilan notkahduksista ole ollut mahdollista saada. Tällä tavoin voitaisiin kitkeä tyhjäkäyntiä puolustusvoimien osalta, kun palveluksen keskeyttämisistä tai lykkääntymisistä ei tarvitsisi käsitellä palveluksen alkutaipaleella nykyisessä mittaluokassa.

2-4 viikkoa ennen varusmiespalveluksen alkua palvelukseen astuville tulisi järjestää testipäivä, jonka aikana suoritettaisiin nykytilassa palveluksen ensimmäisten viikkojen aikana suoritettavat testit: p-kokeet, terveystarkastus ja kuntotestit. Testipäivä mahdollistaisi varuskunnille ajankohtaisen tiedon tulevien varusmiesten fyysisestä ja henkisestä tilasta. Näillä nämä tiedot yhdistettynä ennakkoon hankittuihin tietoihin takaisi huomattavasti paremman ymmärryksen nuoren kykenevyydestä suorittaa palvelus kunnialla loppuun asti.

Palvelukseen valinta

Reservin tarpeen mukaan määritetään palvelusta suorittavien määrä. Ylläpitääkseen tällä hetkellä sopivaksi katsottua 280 000 laajuista reserviä riittää palvelusta suorittavat vielä noin 10 vuodeksi. Syntyvyys laskee, eikä ole näkyvissä, että ilman mitään toimenpiteitä vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien naisten osuus kasvaisi niin, että syntyvyyden lasku saataisiin korjattua. Sen vuoksi asevelvollisuuden tulisi koskea koko ikäluokkaa.

On räikeä yhdenvertaisuusongelma, että asevelvollisuus koskee vain osaa ikäluokasta. Kuitenkaan pohjautuen tämän hetkiseen reservin tarpeeseen, ei ole järkevää kouluttaa koko ikäluokkaa. Sen vuoksi varusmiespalveluksen tulisi olla valikoiva niin, että palvelukseen pyrittäisiin löytämään kaikista motivoituneimmat ja soveltuvimmat yksilöt. Turvataksemme riittävän laajan reservin, olisi Puolustusvoimilla edelleen mahdollisuus määrätä palvelukseen, mikäli halukkaita ja soveltuvia ei löydy tarpeeksi.

Nykymallissa on vaihtoehtona joko suorittaa varusmiespalvelus, siviilipalvelus tai vankeusrangaistus, ellei asevelvollisella ole vapautusta esimerkiksi sairauden takia. Naisilla on mahdollisuus hakeutua vapaaehtoiseen asepalvelukseen, jota 45 päivää suoritettuaan hekin ovat asevelvollisia. Varusmiesliiton mallissa vaihtoehdot hieman muuttuisivat.

Käytännössä mallissamme vaihtoehdot ovat seuraavanlaiset:

Henkilö A on motivoitunut ja soveltuu palvelukseen. Hän hakeutuu ja hänet valitaan varusmies- tai siviilipalvelukseen. Näin ollen on hän oikeutettu maanpuolustusvähennykseen.

Henkilö B ei halua palvelukseen, eikä ole soveltuva sinne. Häntä ei palvelukseen kutsuta, eikä suorita palvelusta missään muodossa. Näin ollen ei hän myöskään ole oikeutettu maanpuolustusvähennykseen.



Henkilö C ei halua palvelukseen, mutta hän soveltuisi sinne ja hänestä olisi Puolustusvoimille hyötyä. Hänet joko määrätään palvelukseen ja on näin ollen oikeutettu maanpuolustusvähennykseen tai sitten hän kieltäytyy ja suorittaa nykymallin mukaan joko siviilipalveluksen tai vankeusrangaistuksen.

Henkilö D on motivoitunut palvelukseen, mutta ei ole muuten soveltuva. Tässä tapauksessa kartoitetaan muita mahdollisia tehtäviä, jotta motivoitunutta nuorta ei menetettäisi järjestelmästä. Mikäli sopivia tehtäviä ei kuitenkaan löydy, toimitaan kuten nykyäänkin, eikä hän voi palvelusta suorittaa. Näin ollen ei hän myöskään olisi oikeutettu maanpuolustusvähennykseen.

Pyrkimyksenä tässä mallissa olisi löytää mahdollisimman paljon motivoituneita ja soveltuvia palvelusta suorittamaan. Henkilöitä, jotka soveltuvat palvelukseen mutta eivät sinne halua pyrittäisiin minimoimaan löytäen heille mahdollisimman sopivat palvelustehtävät joko varusmies- tai siviilipalveluksesta. Tarveharkinnassa tulee siis ottaa huomioon motivaatio sekä fyysinen ja henkinen kyvykkyys, jotta joukkotuotannosta saataisiin mahdollisimman kyvykästä sekä kriisitilanteiden tarpeisiin vastaavaa materiaalia.

Mallin toimimisen edellytyksenä olisi, että varusmies- ja siviilipalvelustehtävät kartoitettaisiin mahdollisimman hyvin vastaamaan kriisiajan tarpeita. Esimerkiksi siviilipalvelustehtävät voisivat olla nykyistä enemmän hoiva-alalla tai aloilla, joista on esimerkiksi siviilikriiseissä apua. Palveluksen suorittaneet saisivat nykyistä paremmin hyväksi luettua palveluksessa hankittua osaamistaan esimerkiksi korkeakouluopintoihinsa, mikä motivoisi suorittamaan entisestään palveluksen.

Myös aiemmin mainittu maanpuolustusvähennys motivoisi palveluksen suorittamiseen. Varusmies- tai siviilipalveluksen suorittanut henkilö saisi maanpuolustusvähennystä, eli verovähennystä esimerkiksi 10 vuotta palveluksen jälkeen. Korvaus voisi olla joko yleinen tai ehdollinen. Yleinen korvaus ei edellyttäisi kertausharjoituksia ja porrastuisi palvelusajan mukaan. 165 vuorokautta palvelleet saisivat vähennystä 100€/vuosi, 255 vuorokautta palvelleet 200€/vuosi ja 347 vuorokautta palvelleet 400€/vuosi.

Ehdollinen korvaus puolestaan edellyttäisi kertaamista. Sekin porrastuisi palvelusajan mukaan ja voisi olla esimerkiksi 165 vuorokautta palvelleilla 0,2% vuodessa, 255 vuorokautta palvelleilla 0,6% vuodessa ja 347 vuorokautta palvelleilla 1% vuodessa. Ehdollisessa korvauksessa edellytyksenä voisi esimerkiksi olla se, että vuodessa pitäisi tulla 5 kertauspäivää, jotta olisi oikeutettu vähennykseen. Kummankin mallin vuosikustannukset olisivat n. 30 miljoonaa euroa vuodessa.

Toisaalta maanpuolustusvähennys voisi olla näiden kahden välimuoto, jossa vähennyksen suuruus kasvaisi kertausharjoituspäivien myötä. Yleinen korvaus olisi tasapuolisempi, mutta ehdollinen malli kannustaisi kertaamaan. Joka tapauksessa maanpuolustusvähennys motivoisi nykyistä enemmän suorittamaan palveluksen.

Jotta palvelus olisi jatkossa entistä houkuttelevampaa, tulee myös palveluksen aikaiseen toimeentuloon tehdä kohennuksia. Tämä tarkoittaa muun muassa merkittävää korotusta päivärahaan ja sotilasavustuksen tulorajojen nostamista esimerkiksi opintotuen vastaavalle tasolle. Myös eläkekertymän laajentaminen koskemaan ase- tai siviilipalvelusta olisi varteenotettava keskustelunavaus.



Yhteenveto

Valikoivan mallin etuna olisi nykyjärjestelmään verrattuna sukupuolten välinen yhdenvertaisuus, sekä maanpuolustusvähennys toimisi kiitoksena suoritetusta palveluksesta yhteiskunnan hyväksi. Palvelukseen astuisi jatkossa entistä motivoituneempia sekä osaavampia nuoria, koska valinta perustuisi omaan kyvykkyyteen sekä motivaatioon. Malli turvaisi nykyisen laajuksen reservin, lisäisi yleistä tietoisuutta palveluksesta, sekä nostaisi maanpuolustustahtoa.

